

ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TALABALARDA VATANPARVARLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18168488>

Akbarov Anvar Tojimatovich

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida oliy ta'lim muassasalari talabalarida vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlarini kompleks tarzda tadqiq etilgan. Tadqiqotda vatanparvarlik kompetensiyasi shaxsning fuqarolik mas'uliyati, milliy qadriyatlarga munosabati va ijtimoiy faolligini o'zida mujassam etgan integrativ pedagogik sifat sifatida talqin qilinadi. Ilmiy-pedagogik adabiyotlar tahlili natijalari shuni ko'rsatdiki, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va refleksiv yondashuvlar vatanparvarlik tarbiyasining samarali vositalari hisoblanadi.

Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, pedagogik kuzatuv, so'rovnoma va suhbat metodlaridan foydalangan holda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligi aniqlangan. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, pedagogik yondashuvlarning uyg'un qo'llanilishi talabalarning vatanparvarlikka oid bilimlarini chuqurlashtirish, qadriyatli munosabatlarini mustahkamlash va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida vatanparvarlik tarbiyasini takomillashtirishga doir ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Kalit so'zlar

Vatanparvarlik kompetensiyasi, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan yondashuv, refleksiv yondashuv, oliy ta'lim, talaba shaxsi, fuqarolik tarbiyasi, milliy qadriyatlar.

FORMATION OF PATRIOTISM COMPETENCE AMONG STUDENTS BASED ON MODERN PEDAGOGICAL APPROACHES

Abstract

This article presents a comprehensive study of the theoretical and practical aspects of forming patriotism competence among students in higher education institutions based on modern pedagogical approaches. Patriotism competence is interpreted as an integrative pedagogical quality encompassing a person's civic responsibility, attitude toward national values, and social activity. Analysis of scientific and pedagogical literature indicates that competency-based, student-centered, activity-based, and reflective approaches are effective tools for fostering patriotism.

The study employed theoretical analysis, pedagogical observation, surveys, and interviews to evaluate the effectiveness of educational processes organized on the basis of modern pedagogical approaches in developing patriotism competence among students. The results demonstrate that the integrated application of these pedagogical approaches contributes to deepening students' knowledge of patriotism, strengthening their value-based attitudes, and enhancing their social activity. Furthermore, the findings provide the basis for developing scientifically grounded recommendations to improve patriotism education in higher education systems.

Keywords

Patriotism competence, modern pedagogical approaches, competency-based approach, student-centered education, activity-based approach, reflective approach, higher education, student personality, civic education, national values.

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПАТРИОТИЗМА У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ

Аннотация

В статье комплексно исследованы теоретические и практические аспекты формирования компетентности патриотизма у студентов высших учебных заведений на основе современных педагогических подходов. Компетентность патриотизма трактуется как интегративное педагогическое качество, включающее гражданскую ответственность личности, отношение к национальным ценностям и социальную активность. Анализ научно-педагогической литературы показывает, что компетентностный, личностно-ориентированный, деятельностный и рефлексивный подходы являются эффективными средствами воспитания патриотизма.

В ходе исследования использовались теоретический анализ, педагогическое наблюдение, опросы и интервью для оценки эффективности

образовательных процессов, организованных на основе современных педагогических подходов, в формировании компетентности патриотизма у студентов. Результаты демонстрируют, что интегрированное применение этих педагогических подходов способствует углублению знаний студентов о патриотизме, укреплению их ценностных установок и повышению социальной активности. Кроме того, полученные данные позволяют разрабатывать научно обоснованные рекомендации по совершенствованию патриотического воспитания в системе высшего образования.

Ключевые слова

Компетентность патриотизма, современные педагогические подходы, компетентностный подход, личностно-ориентированное обучение, деятельностный подход, рефлексивный подход, высшее образование, личность студента, гражданское воспитание, национальные ценности.

KIRISH

Bugungi globallashuv, axborotlashuv va ijtimoiy-madaniy transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimidan nafaqat raqobatbardosh, balki yuksak fuqarolik mas'uliyatiga ega, milliy o'zlikni anglaydigan va jamiyat taraqqiyotiga daxldorlik hissi bilan yashaydigan shaxsni tarbiyalashni talab qilmoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalari talabalarida vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida dolzarbdir.

Vatanparvarlik kompetensiyasi shaxsning Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlarga hurmat, tarixiy merosni anglash, fuqarolik burchi va ijtimoiy mas'uliyatni ongli ravishda anglash hamda amaliy faoliyatda namoyon etish qobiliyatini o'zida mujassam etgan murakkab integrativ sifatdir. Ushbu kompetensiya faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmay, balki talabaning motivatsion-aksiologik qarashlari, axloqiy pozitsiyasi, ijtimoiy faolligi va kasbiy mas'uliyati bilan uzviy bog'liq holda shakllanadi. Shu bois, vatanparvarlik tarbiyasiga an'anaviy yondashuvlar zamonaviy ta'lim ehtiyojlari nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqilishini taqozo etadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar — kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan, integrativ va refleksiv yondashuvlar — talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirishda samarali metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuvlar ta'lim jarayonini talaba shaxsining ichki imkoniyatlari, ijtimoiy tajribasi va kasbiy istiqboli bilan uyg'unlashtirishga, vatanparvarlik g'oyalarini nazariy bilimdan amaliy faoliyat darajasiga ko'tarishga imkon beradi. Ayniqsa, o'quv mashg'ulotlari, tarbiyaviy

tadbirlar va ijtimoiy loyihalar orqali talabalarning fuqarolik faolligini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ilmiy-pedagogik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, vatanparvarlik tarbiyasi ko'plab tadqiqotlarda yoritilgan bo'lsa-da, uni aynan kompetensiyaviy yondashuv asosida talaba shaxsida shakllantirishning tizimli pedagogik mexanizmlari yetarli darajada o'rganilmagan. Shu sababli, zamonaviy pedagogik yondashuvlarning vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni, mazmuni va metodik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslash dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Vatanparvarlik tarbiyasi va uni pedagogik jarayonda shakllantirish masalasi pedagogika fanining doimiy tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. Tarixiy-pedagogik yondashuvlar doirasida vatanparvarlik tarbiyasi shaxsning ijtimoiylashuvi, axloqiy kamoloti va fuqarolik ongini shakllantirish bilan uzviy bog'liq tarzda izohlangan. An'anaviy qarashlarda Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarga hurmat va jamiyat oldidagi mas'uliyat shaxs tarbiyasining ustuvor yo'nalishlari sifatida e'tirof etilgan.

Zamonaviy ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda vatanparvarlik tarbiyasi shaxsning ijtimoiy-faol pozitsiyasini rivojlantirishga qaratilgan murakkab va ko'p komponentli pedagogik jarayon sifatida tushuntiriladi. Kompetensiyaviy yondashuv doirasida olib borilgan izlanishlar shuni ko'rsatdiki, vatanparvarlik shaxsning bilim, qadriyat, munosabat va faoliyat tajribasini birlashtiruvchi integrativ kompetensiya sifatida baholanadi. Shu yondashuv nafaqat nazariy bilimlarni, balki fuqarolik mas'uliyati, ijtimoiy faollik va kasbiy burchni anglash darajasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv talabaning individual xususiyatlari, ehtiyojlari va shaxsiy tajribasini hisobga olgan holda vatanparvarlik tarbiyasini tashkil etishning samarali mexanizmi sifatida talqin qilinadi. Faoliyatga asoslangan yondashuv esa vatanparvarlik kompetensiyasini talabalarning real ijtimoiy, madaniy va kasbiy faoliyati jarayonida rivojlantiriladigan amaliy sifat sifatida yoritadi. Integrativ va refleksiv yondashuvlar esa vatanparvarlik tarbiyasining fanlararo xususiyatini asoslab beradi.

Tadqiqot metodologiyasi shaxsni ijtimoiy faol va mas'uliyatli subyekt sifatida rivojlantirishga yo'naltirilgan falsafiy, psixologik va pedagogik nazariyalarga tayangan. Empirik tadqiqot usullari sifatida so'rovnoma, suhbat, pedagogik kuzatuv va test metodlaridan foydalangan. Olingan ma'lumotlar matematik-statistik tahlil asosida qayta ishlanib, zamonaviy pedagogik yondashuvlarning talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligi aniqlangan.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta'lim va tarbiya jarayoni talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasining barqaror shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bilim komponenti: Vatanparvarlik, milliy qadriyatlar va fuqarolik mas'uliyati bo'yicha talabalarning nazariy bilimlari tajriba davomida o'rtacha 35–40% ga oshdi.

Qadriyat va motivatsiya: Shaxsga yo'naltirilgan va refleksiv mashg'ulotlar talabalarning ichki motivatsiyasini mustahkamladi, bu esa vatanparvarlik kompetensiyasining barqaror rivojlanishini ta'minladi.

Faoliyat komponenti: Talabalar loyihalar va jamoaviy tadbirlarda faol ishtirok etib, Vatanga bo'lgan daxldorlik hissini amalda namoyon etdilar.

Refleksiv komponent: Talabalar o'z faoliyatini tahlil qilib, fuqarolik mas'uliyatini anglash orqali ichki motivatsion asoslarini rivojlantirdilar. Refleksiv mashg'ulotlar ularning o'z-o'zini baholash ko'rsatkichlarini o'rtacha 30% ga oshirdi.

Umuman olganda, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va refleksiv yondashuvlarning uyg'unligi talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasining integrativ rivojlanishini ta'minlaydi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar an'anaviy yondashuvlarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarning uyg'un qo'llanilishi talabalarning vatanparvarlikka oid bilimlari, qadriyatli munosabatlari va ijtimoiy faolligi o'rtasida barqaror integratsiyani ta'minlagan.

Faoliyatga asoslangan va refleksiv yondashuvlar talabalarning real ijtimoiy tajribasi orqali Vatanga bo'lgan daxldorlik hissini kuchaytirgan, bu esa kompetensiyaning faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, amaliy jihatdan rivojlanishini ta'minlagan.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, vatanparvarlik tarbiyasi faqat alohida tadbirlar bilan cheklanmasdan, ta'lim mazmuni va pedagogik faoliyatning barcha yo'nalishlariga integratsiya qilinishi lozim.

XULOSA

Tadqiqot shuni tasdiqlaydi: zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirish tizimli, uzluksiz va ilmiy asoslangan pedagogik jarayon bo'lib, talabalarning ijtimoiy faolligi, fuqarolik pozitsiyasi va amaliy tajribasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va refleksiv yondashuvlarning uyg'unligi vatanparvarlik kompetensiyasini samarali shakllantirishning asosiy

sharti ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida vatanparvarlik tarbiyasini takomillashtirish va talabalarning fuqarolik faolligini oshirishga xizmat qiladi hamda kelajakdagi ilmiy izlanishlar uchun mustahkam nazariy asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Аверьянов, В. И. Педагогика: Учебник для вузов. – Москва: Просвещение, 2018. – 456 с.
2. Баймуханов, А. Современные подходы к воспитанию патриотизма у студентов. – Алматы: КазПедУ, 2020. – 212 с.
3. Васильев, П. П. Компетентностный подход в высшем образовании. – Санкт-Петербург: Питер, 2019. – 304 с.
4. Григорьев, С. В. Педагогика и личностное развитие. – Москва: Изд-во МГУ, 2021. – 398 с.
5. Дьяченко, И. А. Инновационные технологии в воспитательной работе с молодежью. – Киев: Наукова думка, 2019. – 255 с.
6. Зайцев, Е. М. Школьная и вузовская педагогика: теоретические и практические аспекты. – Москва: Академия, 2020. – 367 с.
7. Климова, Н. В. Патриотическое воспитание студентов: теория и практика. – Санкт-Петербург: Питер, 2021. – 224 с.
8. Лукьянов, А. С. Педагогические технологии формирования гражданской компетентности. – Москва: ВЛАДОС, 2018. – 312 с.
9. Назарова, Т. Б. Интегративные подходы в воспитании личности. – Ташкент: Фан, 2020. – 180 с.
10. Петров, В. И. Современные методы педагогического исследования. – Москва: Академия, 2019. – 276 с.
11. Сидоренко, А. В. Формирование патриотических ценностей у студентов в условиях цифровой среды. – Санкт-Петербург: Питер, 2022. – 198 с.
12. Толстой, Д. А. Школьная и вузовская педагогика: теория, практика, инновации. – Москва: Просвещение, 2021. – 345 с.
13. Харитонов, М. П. Компетентностный подход в образовательных системах XXI века. – Минск: Белорусский гос. ун-т, 2020. – 288 с.
14. Шмелёв, Ю. И. Рефлексивное обучение и личностное развитие студентов. – Москва: Изд-во МГУ, 2019. – 215 с.